

ut vitam aut membra aut papatum perdant, aut A
capti sint mala captione. Ad synodum ad quam me
vocabunt vel per se, vel per suos nuntios, vel per
suas litteras, veniam, et canonice obediam; aut, si
non potero, legatos meos mittam. Papatum Romanum
et regalia sancti Petri adjutor ero ad retinen-
dum et defendendum, salvo meo ordine. Consilium
vero quod mihi crediderint per se, aut per nuntios
suos, sive per litteras, nulli pandam, me sciente, ad
eorum dampnum. Legatum Romanum eundo et re-
deundo honorifice tractabo, et in necessitatibus suis
adjuvabo. His quos nominatim excommunicaverint
orient non communicabo. Romanam Ecclesiam
per secularem militiam fidelerit adjuvabo, cum in-
vitatus fuer. Haec omnia observabo, nisi quantum
sua certa licentia remanserit [forte remiseris, HARD.]

Excommunicati sunt in eadem synodo sine spe
recuperationis archiepiscopus Narbonensis, Tedal-
dus [Thebaldus] dictus archiepiscopus Mediolanen-
sis, Sigefridus dictus episcopus Bononiensis, Ro-
landus Tarvisiensis, item episcopi Firmanus et Ca-
merinus. Hi omnes cum sequacibus suis tam clericis
quam etiam laicis.

Sacramentum Regiensis episcopi.

Ego Gundulphus Regiensis episcopatum contra
interdictum vestrum, aut vestri legati, octo diebus
non tenebo, neque aliquo inveniam studio, quo
vestra legationi resistatur. Sic me Deus adjuvet, et
haec sancta Dei Evangelia.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Concilium. Cum in hac synodo Berengarii haeresis
damnata fuerit, quis non videt calumniam esse men-
daciissimam, qua Gregorius in conciliabulo Mogun-
tino propterea damnatus fuisse assetur, quod anti-
quus discipulus Berengarii extiterit? Inter alias,
Gregorii epistolas exstat unica primo anno sui pon-
tificatus ad Mathildem scripta, qua evidenter prosi-
tetur, sub speciebus panis et vini vere ipsum corpus
et sanguinem Domini contineri; quæ unica epistola,
si nullum aliud monumentum existeret, sufficiens
esset ad integrissimam fidem Gregorii papæ demon-
strandam, et ad schismatis calumniantium os
impudens obstruendum.

In hoc concilio S. Brunonem, qui paulo post Si-
gniæ episcopus creatus est, adversus Berengarium
disputasse, acta Vitæ illius attestantur. Petrus Igneus
Albanensis episcopus missus est legatus in Germa-
niā, estque illi adjunctus Udalricus Patavinus epi-
scopus, ut tradit Bertholdus in Chronico hoc anno.
Præter hæc alia quædam in ista synodo agitata
fuisse indicant epistolæ 18 et 19, lib. vi, quas ex
hac synodo ad Pârmensem et Bambergensem Eccle-
siam scripsit.

ADDITIONE PHILIPPI LABBE, S. J.

Eodem anno Gregorii papæ VII sexto habitum fuit
die IV Nonas Maii Romanum aliud concilium:
*Utrum, scilicet, bona Ecclesiæ possint poni in
pignore pro pecunia colligenda ad resistendum Gui-
berto, archiepiscopo Ravennati Romanam sedem inva-
dere conanti.* Interfuisse episcopos quatuor cum
pluribus cardinalibus, abbatibus et archipresbyteris
fidem faciunt duo pervetusti codices mss. quos pos-
sidebat illustrissimus dominus Petrus de Marca ar-
chiepiscopus Tolosanus, ut monuimus pag. 379 hi-
storiæ nostræ synopseos.

CONCILIUM ROMANUM VII,

*In quo regnum Germaniae Henrico abrogatum, collatum fuit Rodulfo, ea constitutione addita,
ne deinceps investituræ beneficiorum a laicis conferantur vel accipiuntur,
anno Domini 1080.*

(MANSI, Concil. XX, 531.)

Anno ab Incarnatione Domini millesimo octu-
gesimo, pontificatus vero domini Gregorii VII papæ
anno VIII, iudictione III, celebravit ipse dominus
papa synodum Romæ, ubi interfuerunt archiepi-
scopi, episcopi [et episcopi] diversarum urbium, nec
non et abbatum ac diversorum ordinum clericorum
et laicorum innumerabilis multitudo. In qua,
apostolica [auctoritate] constituta corroborans,
multa quæ corrigenda erant correxit, et quæ cor-
roboranda firmavit. Inter cætera namque in fine
synodalis absolutionis hæc annexuit, et perpetuæ
memoriae pro posteris scribenda mandavit, ita di-
cendo:

I. Sequentes statuta sanctorum Patrum, sicut
in prioribus conciliis, quæ, Deo miserante, cele-
bravimus, de ordinatione ecclesiasticarum dignita-
tum statuimus; ita et nunc apostolica auctoritate
decernimus ac confirmamus ut, si quis deinceps
episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ
personæ suscepit, nullatenus inter episcopos vel

C abbates habeatur, nec ulla ei ut episcopo seu ab-
bati audiencia concedatur. Insuper etiam ei gratiam
S. Petri et introitum ecclesie interdicimus, quo-
unque locum, quem sub criminis tam ambitionis quam
inobedientiæ (I Reg. xv) (quod est stelus idololatriæ)
cepit, resipiscendo non deserit. Similiter
etiam de inferioribus ecclesiasticis dignitatibus
constituimus.

II. Item si quis imperatorum, regum, ducum,
marchionum, comitum, vel quilibet sæcularium po-
testatum aut personarum, investituram episcopatu-
m vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præ-
sumperit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum
esse sciatur. Insuper etiam, nisi resipiscat, et Eccle-
siæ propriam libertatem dimittat, divinæ animad-
versionis ultionem in hac præsenti vita tam in cor-
pore suo quam cæteris rebus suis sentiat, ut in ad-
ventu Domini (I Cor. xv) spiritus salvis fiat.

III. Item sententiam depositionis et excommu-
nicationis, jam plerumque datam in Tedalduni

[Tebaldum] Mediolanensem dictum archiepiscopum, et Guibertum [Gibertum] Ravennatum, et Rolandum Tarvisiensem, confirmamus et corroboramus. Et Petrum olim Rothensem [Ruthenensem, cod. Mutin. Redonensem] episcopum, nunc autem Narbonensis Ecclesiae invasorem, pari sententia damnamus.

IV. Item si quis Nortmannorum terras Sancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ marchiæ, quæ nondum pervasa est, et ducatum Spoletanum, et Campaniam, nec non Maritimam atque Sabinum, et comitatum Tiburtinum, nec non monasterium Sancti Benedicti montis Cassini, et terras sibi pertinentes; insuper etiam Beneventum invadere vel deprædari præsumpsit, gratiam sancti Petri et introitum ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdicimus. Verumtamen si quis illorum adversus habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius a nobis, vel a rectoribus seu ministris inibi constitutis justitiam requirat; quæ si ei denegata fuerit, concedimus ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, sed, ut decet Christianum, et eum qui sua magis querit recipere quam aliena diripere, et qui timet gratiam Dei amittere et maledictionem beati Petri incurre.

V. Præterea admonemus omnes qui æternæ damnationis poenas evadere, et veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare, ut a falsis sibi caveant poenitentiis. Sicut enim falsum baptismus non lavat originale peccatum, ita post baptismum falsa poenitentia non delet nefas commissum. Ideoque valde necessarium est ut qui se aliquod grave crimen commisso cognoscit, animam suam prudentibus et religiosis viris committat, ut per veram poenitentiam certam peccatorum suorum consequatur veniam. Hæc est enim vera poenitentia, ut post commissum [commissionem] alicujus gravioris criminis, utpote meditati homicidii et sponte commissi, seu perjurii pro cupiditate honoris aut pecuniae facti, vel aliorum his similium, ita se unusquisque ad Dominum convertat, ut, relicitis omnibus iniquitatibus suis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per prophetam docet: *Si conversus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus suis et custodierit universa mandata mea, vita vivet, et non morietur* (*Ezech. xviii.*). In quibus verbis manifeste datur intelligi quoniam qui aliena bona diripuit, et ea, cum possit, reddere vel emendare noluerit, vel qui arma contra justitiam portavit [*portaverit*], aut odium in corde retinet, vel qui hujusmodi negotiationibus aut officiis implicitus fuerit quæ sine fraude, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fratrum exercere non possit, nec ad Dominum conversus, nec de perpetratis facinoribus veram poenitentiam facere credendus est. Unde inter omnia vos hortamur atque monemus ut, in accipiendis poenitentiis, non ad illos curratis in quibus nec religiosa vita, nec est con-

A sulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum quam ad salutem ducunt, teste Veritate que ait: *Si cæcus cæcum ducat, ambo in foream cadunt* (*Matth. xv.*); sed ad eos qui, religione et Scripturarum doctrina instructi, viam veritatis et salutis vobis ostendere valeant.

VI. De electione pontificum.

Quoties, defuncto pastore alicujus Ecclesie, siis est ei canonice subrogandus, instantia visitatoris episcopi, qui ei ab apostolica vel metropolitana sede directus est, clerus et populus, remota omni sacrari ambitione, timore atque gratia, apostolice sedis vel metropolitani sui consensu pastorem sibi secundum Deum eligat. Quod si corruptius aliquo viatio alter agere præsumpsit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, et de cætero nullam electionis potestatem habebit. Electionis vero potestas omnis in deliberatione sedis apostolicae sive metropolitani sui consistat. Si enim is ad quem consecratio pertinet, non rite consecrando, teste beato Leone, gratiam benedictionis amittit, consequenter is qui ad pravam electionem declinaverit, eligandi potestate privatur.

VII. Excommunicatio regis Henrici.

Beate Petre, princeps apostolorum, et tu, beate Paule, Doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudi. Quia veritatis estis discipuli et amatores, adjurante ut [et] veritatem vobis dicam, omni remota falsitate quam omnino detestamini, ut fratres mei melius mihi acquiescant, et sciant et intelligent quia ex vestra fiducia post Dominum et matrem ejus semper virginem Mariam pravis et iniquis resisto; vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos enim scitis quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, et invitus ultra montes cum domino papa Gregorio abii, sed magis invitus cum domino meo papa Leone ad vestram specialem ecclesiam redii, in qua uicemque vobis deservivi. Deinde valde invitus, cum multo dolore et gemitu ac planetu, in throno vestro valde indignus sum collocatus. Nec ideo dico [*forte veris*, hæc ideo dico, *HARD.*, sic et in *Mutin.*] quia non ego vos, sed vos elegistis me, et gravissimum potius vestrae Ecclesie supra me posuistis; et quia super montem excelsum me jussistis ascendere, et clamare atque annuntiare populo Dei scelerum, et filii Ecclesie peccata eorum (*Ioseph. lvi.*), membra diaboli contra me cooperunt insurgere, et usque ad sanguinem præsumpserunt in me manus suas injicere. Astiterunt enim reges terra et principes sæculares et ecclesiastici, aulici et vulgares convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus vos christos ejus, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum; et projiciamus a nobis jugum ipsorum* (*Psal. ii.*), et ut me omnino morte vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicit regem, Henrici imperatoris filium, contra vestram

calcanum erexit Ecclesiam, facta cum multis epis-
copis ultramontanis et Italicis conspiratione, adni-
tens me dejicioendo eam sibi subjugare; cuius su-
perbie vestra resistit [forte, restitit, HARD.] auto-
ritas, eamque nostra destruxit potestas; qui con-
fusus et humiliatus ad me in Longobardiam veniens,
absolutionem ab excommunicatione quæsivit. Quem
ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus
acceptis de suæ vite emendatione, solam ei commu-
nionem reddidi, non tamen in regno, a quo eum in
Romana synodo deposueram, instauravi, nec fide-
litatem omnium qui sibi juraverant, vel erant jura-
tori, a quo omnes absolvi in eadem synodo, ut sibi
servaretur, præcepit.

Et hæc ideo detinui, ut inter eum et episcopos
vel principes ultramontanos, qui ei causa jussionis
vestrae Ecclesiæ restiterant, justitiam facerem, vel
pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento
per duos episcopos mihi promisit.

Prædicti autem episcopi et principes ultramontani,
audientes illum non servare mihi quod promi-
serat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vo-
lis testibus, elegerunt sibi Rodulphum ducem in
regem. Qui rex Rodulphus festinanter, ad me misso
nuntio, indicavit se coactum regni gubernacula
suscepisse; tamen sese paratum mihi omnibus mo-
dis obediens: et, ut hoc verius eredatur, semper ex
eo tempore eumdem mihi semper [dele semper]
misit sermonem, adjiciens etiam filio suo obside et
fidelis sui ducis Bertholdi filio quod promittebat
firmare.

Interea Henricus cœpit me precari ut illum contra
predictum Rodulphum adjuvarem, cui respondi me
libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut
scirem cui justitia magis faveret. Ille vero putans
suis viribus eum posse devincere, meam contempsit
responsionem. Postquam autem persensit se non
posse (sicut speravit) agere, duo episcopi, Virdu-
ensis videlicet et Osneburgensis [forte, Osnebrug-
ensis, HARD., cod. Mut. Osneburgensis], de con-
tentaneis suis Romanam venerunt, et in synodo ex
parte Henrici me ut ei justitiam facerem rogaverunt;
quod et nuntii Rodulphi fieri laudaverunt. Tandem,
aspirent Deo, sicut credo, statui in eadem synodo
in partibus ultramontanis fieri colloquium, ut illic
aut pax statueretur, aut cui amplius justitia faveret,
cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis,
Patiens et domini, usque hodie nullam partem dispo-
sui adjuvare, nisi eam cui plus justitia faveret. Et,
quia putabam quod injustior pars colloquium nollet
fieri ubi justitia suum locum servaret, excommu-
nicavi et anathemate alligavi omnes personas sive
regis, sive ducis, aut episcopi, seu alicujus hominis,
qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non
feret. Prædictus autem Henricus cum suis fautoribus
non timens periculum inobedientiae, quod est
seculi idolatriæ (I Reg. xv), colloquium impediendo
excommunicationem incurrit, et seipsum anathe-
matis vinculo alligavit, magnamque multitudinem

A Christianorum morti tradi, et Ecclesiæ fecit dissipa-
re, et totum pene Teutonicorum regnum desola-
tioni [desolatum] dedit. Quapropter, confidens de-
judicio et misericordia Dei ejusque piissimæ matris
semper virginis Mariæ, fultus vestra auctoritate,
sæpe nominatum Henricum, quem regem dicunt,
omnesque fautores ejus excommunicationi subjicio
et anathematis vinculis alligo; et iterum regnum
Teutonicorum et Italiæ ex parte omnipotentis Dei et
vestra interdicere ei, omnem potestatem et dignita-
tem illi regiam tollo, et ut nullus Christianorum ei
sicut regi obediat interdico, omnesque qui ei jura-
verunt vel jurabunt de regni dominatione a jura-
menti promissione absolvio. Ipse autem Henricus
cum suis fautoribus in omni congreessione belli nul-

B las vires nullamque in vita sua victoriam obtineat.
Ut autem Rodulphus regnum Teutonicorum regat
et defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in re-
gem, ad vestram fidelitatem ex parte vestra dono,
largior et concedo: omnibus sibi fideliter adhaerenti-
bus absolutionem omnium peccatorum, vestramque
benedictionem in hac vita et in futura, vestra fretus
fiducia, largior. Sicutenim Henricus pro sua superbia,
inobedientia et falsitate a regni dignitate juste abji-
cit, ita Rodulpho pro sua humilitate, obedientia et
veritate potestas et dignitas regni conceditur.

Agite nunc, queso, Patres et principes sanctissimi,
ut omnis mundus intelligat et cognoscat quia, si po-
testis in celo ligare et solvere, potestis in terra imper-
ia, regna, principatus, ducatus, marchias, comitatus
et omnium hominum possessiones pro meritis tollere
unicuique et concedere. Vos enim patriarchatus,
primatus, archiepiscopatus, episcopatus frequenter
tulistis pravis et indignis, et religiosis viris [reli-
giosis vero] dedistis. Si enim spiritualia judicatis,
quid de secularibus vos posse credendum est?
et, si angelos dominantes omnibus superbis prin-
cipibus judicabitis, quid de iliorum servis facere
potestis? Addiscant nunc reges et omnes sæculi
principes quanti vos estis, quid potestis; et timeant
parvipendere jussionem Ecclesiæ vestræ, et in
prædicto Henrico tam cito judicium vestrum exer-
cite, ut omnes sciант quia non fortuito, sed vestra
potestate, cadet. Confundatur utinam ad peniten-
tiā, ut spiritus sit salvis in die Domini.

Acta Romæ Nonis Martii [Maii], indictione tertia.

Rodulphi regis Romanorum, et principum imperii,
propositio in synodo Romana contra Henricum IV
imperatorem.

1. Nos ex legatione domini nostri regis Rudolph
et principum ejus conquerimur Deo, et sancto Petro,
vestræque paternitati, et cuncto huic sanctissimo
concilio quod ille Henricus, quem vos apostolica
auctoritate deposuistis a regno id ipsum regnum con-
tra vestrum interdictum tyrannice invasit, omnia
circumquaque ferro, præda, incendio devastavit;
archiepiscopos, episcopos, de episcopatibus suis im-
pia crudelitate expulit, et eorum episcopatus suis
fautoribus in beneficia distribuit; per cujus etiam

tyrannidem plæ memoriae Werinarius Magdeburgenis archiepiscopus occisus est; Adelbertus Wormatiensis episcopus adhuc ab eo, contra sedis apostolicæ præceptum, in captione cruciatur; multa hominum millia ejus factio[n]e sunt occisa; quamplures ecclesiæ abbatis reliquiæ (sic) incensæ ac penitus destructæ.

2. Innúmerabilia quidem facinora sunt quæ idem Henricus in principes nostros perpetravit, eo quod sibi, contra sedis apostolicæ decretum, ut regi obediare noluerunt: et colloquium quod vos pro inquirenda justitia et pace componenda fieri decrevistis, ex culpa Henrici et sautorum ejus (irritum) remansit.

3. Quapropter vestram humiliter imploramus clementiam, ut nobis, imo sanctæ Dei Ecclesiæ decretam sacrilego perversori Ecclesiarum justitiam faciat.

A Actum Romæ anno ab Incarnatione Domini 1080, pontificatus vero domini Gregorii papæ septimi anno vii indictione iii,

NOTÆ SEVERINI BINI.

Concilium Coronæ, quam ex hoc concilio Gregorius papa ad Rodulphum misit, iste versus inscriptus fuit.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

In hac synodo ventilatam quoque esse antiquam illam controversiam inter Turonensem et Dolensem Britannia Ecclesiam ejusdem Gregorii papa littera ad episcopos Britannicæ datæ significant. Nihil certi in ea definitum, sed demittenda legatione in Britanniam ad causam cognoscendam deliberatum; deque iuriis Lemovicensis Ecclesiae super monasteria a Dolensiis monachis usurpatâ, atque aliis a Remensi archiepiscopo occupatis in eadem actum esse, eadem epistolæ testantur. Baronius, anno 1080, numero decimo sexto.

ADDITIO AD ROMANUM VII CONCILIUM,

Anni 1080.

In quo Henricus regno exspoliatur, Rodulphus investitur.

(*Suppl. MANSI, II, 46.*)

Ex hac synodo scriptas testatur Annalista Saxo Ecardi litteras, quas ex illo acceptas hic repeto. Forte tamen hæ litteræ præcesserunt sententiam in Henricum regem in concilio pronuntiatam. Hanc vero sententiam anno 1080 tunc arbitror dictam, cum Henricus victoria de Saxonibus relata inflatus omnem in apostolicam sedem observantium abjecit. Prælum vero illud die vi Kal. Februarii Annalista Saxo consignat. Ex quo fieret concilium hoc Januario mense convenisse. Quibus constitutis, hoc Romanum ab eo in quo sententia exauctorationis in Henricum dicta est, consignaturque Martio mense, plane distinguitur.

In ipso anno dominus apostolicus in Teutonicas partes a synodo subjectam misit epistol.

« GREGORIUS, servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis et episcopis in Teutonico, atque in Saxonico regno commanentibus, omnibusque principibus, cunctisque majoribus et minoribus, qui non sunt excommunicati, et obedire voluerunt, salutem et apostolicam benedictionem. »

Quomodo ex lite et dissensione vestra maximum in sancta Ecclesia periculum fieri quotidie cognoscimus, visum est nobis, visum est et fratribus nostris in concilio congregatis summa ope elaborare pro viribus, quatenus idonei nuntii, tam religione quam scientia pollentes, e latere apostolicæ sedis ad partes vestras mitterentur, qui religiosos episcopos, laicos

C etiam pacis et justitiae amatores, in partibus vestris conmoran[t]es, ad hoc opus idoneos congregarent, qui domini gratia præente, die et loco ab illis statuto, tam ipsi quam quos ipsis adjungere adhuc debemus, aut pacem componant, aut, veritate præognita, super illos qui sunt sancti, dissidii causa canonicam censuram exerceant. Verum quomodo nonnullos diabolice instinctu confectos, iniquitatibus suæ facibus ignitos, cupiditate induc[t], discordiam potius quam pacem fieri. et videre desiderantes fore non ignoramus; statuimus in hac synodo, sicut et in præterita, ut nulla persona alicujus potentie vel dignitatis sive parva sive magna, sive princeps sive subjectus aliqua præsumptione audeat legatis nostris obſistere, et cum ad vos pervenerint de componenda pace contraire, nec postea contra interdictum illorum alter in alterum audeat insurgere, sed usque ad diem ab illis statutum firmam pacem omnes sine ulla occasione et fraude obſervent. Quicunque autem haec vestra instituta ulla præſumptione violare tentaverit, anathematis vinculo cum ligamus, et non solum in spiritu, verum etiam in corpore et in omni prosperitate hujus vitæ apostolica auctoritate innodamus, et victoriā in armis auferimus, ut sic saltem confundantur et dupli[ci] contritione concrantur.

CONCILIO ROMANUM VIII.

In causa Henrici regis et episcoporum quorundam, celebratum anno Domini 1081.

(*MANSI, Concil. XX, 577.*)

Anno ab Incarnatione Domini millesimo octuagimo primo, pontificatus vero Gregorii septimi anno

octavo nondum exacto, præsidente eodem apostolico celebrata est synodus Romæ in basilica ejusdem Sal-